

BARNAFRID
Institutionen för biomedicinska och kliniska
vetenskaper, BKV
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se
DIARIENUMMER S2022/02585

Remissvar

Ett utvidgat utreseförbud för barn

Barnafrid, nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, har beretts möjligheten att inkomma med ett remissvar på promemorian av ett utvidgat utreseförbud för barn.

Sammanfattning av synpunkter

Under de senaste decennierna har hedersrelaterat våld och förtryck uppmärksamrats alltmer och bara under de senaste åren har ett antal lagskärpningar beslutats med syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Lagskärpningar har också gjorts i övrigt för att stärka barns skydd i samhället på olika vis. Sedan 1 juli 2020 är det möjligt för socialnämnd och domstol att fatta beslut om tillfälligt utreseförbud respektive utreseförbud. En lagstiftning som har använts i viss utsträckning och som välkomnats av de yrkesverksamma.

Barnafrid välkomnar promemorians förslag och bedömningar, och tillstyrker samtliga delar med undantag från delen som rör nationella id-kort. Vi blir dock fundersamma över att det vid tiden för promemorian inte fanns några beslutade beslut om utreseförbud i storstäder såsom Stockholm. För att säkerställa implementeringen av lagstiftningen ser vi att det finns behov för kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma om nuvarande lagstiftning om utreseförbud.

Nedan tas delar upp som Barnafrid anser särskilt angeläget att betona.

5.4.1 Fler barn behöver skyddas mot skadliga utlandsvistelser

Barnafrid delar promemorians bedömning. Det finns starka skäl att utvidga utreseförbudet att även gälla fler utlandsvistelser som bedöms skadliga för barnets hälsa och utveckling. Barnafrid delar promemorians uppfattning att utreseförbud är ett bra verktyg för att hindra sådana skadliga utlandsvistelser.

5.4.4 Ett utvidgat utreseförbud bör utformas efter förutsättningarna för vård enligt LVU

Enligt förslaget som promemorian lagt fram ska det finnas en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och för att barnets hälsa eller utveckling skadas på grund av att barnet under utlandsvistelsen utsätts för eller utsätter sig själv för sådana omständigheter som kan föranleda beslut om vård enligt 2 och 3 §§ LVU. Det innebär att det måste finnas konkreta uppgifter till stöd för att barnet riskerar att föras utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap och det får alltså inte vara fråga om någon ringa risk.

Barnafrid ställer sig bakom förslaget om ändock tveksamt. Vi ser att det är bra att risknivån är densamma som vid ett beslut om omhändertagande enligt 2 § och 3 § LVU och att det krävs konkreta omständigheter då det rör sig om en stor inskränkning i barnets rörelsefrihet. Barnafrid ser dock ett behov av att i förarbetena tydliggöra i vilka situationer det kan handla om dvs visa på konkreta kriterier eftersom lagen annars riskerar att bli tandlös och inte nå den effekt som den är avsedd för.

Att det idag inte finns några beslutade utreseförbud i städer såsom Stockholm och Malmö ser vi som anmärkningsvärt och känner en oro för att *påtaglig risk* bedöms som en allt för hög risknivå för att kunna fatta beslut om utreseförbud. Här menar vi att det behövs en genomlysning kring varför utreseförbud inte har fattats och hur kommunjurister och förvaltningsrätter som nekat utreseförbud resonerar.

5.4.7 En kunskapshöjande insats om utreseförbud genomförs

Barnafrid menar, precis som utredningen fastslår, att det krävs kunskapshöjande insatser. Lika viktigt som det är att ha stärkt lagstiftning, lika viktigt är det att de yrkesverksamma har god kunskap, rutiner och tillämpar de lagar som finns. I Barnafrids regeringsuppdrag att stärka Barnahusverksamheternas kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck kan vi konstatera att det fortfarande finns såväl bristande kunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck i stort men också kring de nya straffbestämmelser som införts under senare år. Vi har vid ett antal tillfällen erbjudit utbildningsinsatser riktade till såväl yrkesverksamma inom barnahusverksamheterna som till övriga yrkesverksamma om aktuella straffbestämmelser. Basprogrammet om våld mot barn berör hedersrelaterat våld och förtryck och berör där de lagstiftningar som finns. I regeringsuppdraget att stärka barnahusverksamheternas kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck upprättat en handbok till yrkesverksamma inom barnahuset där det finns en genomgång av lagstiftningarna. Fler kunskapshöjande insatser planeras. Barnafrid konstaterar att det också finns behov av interaktiva utbildningsmoment för att säkerställa att inläringen blir så god som möjligt.

6.4.4 Det finns inte tillräckliga skäl för att införa regler om återkallelse av eller hinder mot att få nationellt identitetskort till följd av ett utreseförbud

Ett nationellt id-kort används idag inom Schengen som resehandling. Det kan därför antas att ett nationellt id-kort kan vara aktuellt som resehandling för barn som riskerar att skada sin hälsa eller utveckling vid utförandet eller lämnandet ur landet. Barnafrid delar promemorians uppfattning om att det för barn som förs till länder inom Schengenområdet finns bättre möjligheter för återförandet. Barnafrid menar dock att det finns en påtaglig risk att barnets hälsa eller utveckling skadas redan i ett tidigt stadie i bortförandet och det är därför angeläget att förebygga att en sådan resa sker. Barnafrid gör därför bedömningen att även ett nationellt id-kort ska kunna spärras.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping den 30 september 2022

Sandra Skoog
Utredare

Laura Korhonen, prof.
Centrumchef Barnafrid